

Irodalom :

1. Andrusov N.: Maotische Stufe. Verhandl. russ. kais. Miner. Ges. 43, 1905. — 2. Gorjanovic-Kramberger K.: Die Fauna der unterpontischen Bildungen um Londjica in Slavonien. Jahrb. k. k. geol. Reichsanst. 49, 1899. — 3. Jekelius E.: Die parallelisierung der pliozänen Ablagerungen Südosteuropas. Anuar. Inst. Geol. al Romaniei 17, 1932—36. — 4. Schréter Z.: A magyarországi szarmata rétegek rétegtani helyzete. Koch Emlékkönyv, 1912. — Schréter Z.: A Kárpátok által körülvelt medencék szármáciai képződményei. Math. Term. tud. Értesítő 60, 1941. — 6. Strausz L.: Das Pannon des mittleren Westungarns Ann. Hist. nat. Mus. Hung. 35, 1942. — 7. Strausz L.: Adatok a vend-vidék geológiaiájához. (Előadás a M. Földt. Társulatban 1942. V. 6-án.)

MEGJEGYZÉSEK AZ ORRSZARVÚAK RENDSZERTANÁHOZ.

(A német szöveg kivonata.)

Irta : Dr. Kretzoi Miklós.

Az orrszarvúak történetében három nagy fejlődési hullámmal találkozunk : az első, a legváltozatosabb és leggazdagabb, az oligocén végéig tartott ; a második, sokkal szegényesebb, a jégkorszak végével tűnik le, míg a harmadik (ezt néhány kipusztulóban levő trópusi alak képviseli) csak épp, hoyg elindult.

Alábbiakban a második (miocén-pleisztocén) fejlődési hullám néhány alakjának rendszertani értékeléséhez kívánok hozzászólni.

1. Ringström néhány alsópliocén orrszarvút sorol az amerikai oligocén alakokat magába foglaló *Diceratherium* nembe. Ezek egyike, a szabadosztohi felső szarmata *Aceratherium zernowi* Borissiak, jellegzetes alakú, rövid koponyája és egyéb sajátosságai alapján önálló nemet képvisel az északamerikai *Aphelops-Peraceras* rokonsági körében (*Acerorhinus* n. g.).

2. A *Rhinoceros branchoi* Schlosser és a hozzá igen közel álló *Rh. aff. branchoi* Ringström = ringströmi n. sp. a *Chilotherium* egy jellegzetesen kiegyénült önálló oldalágát képviselik a *Hipparion*-faunákban (*Shansirhinus* n. g.).

3. A szumátrai orrszarvú (*Dicerorhinus sumatrensis*) rokonságába tartozó orrszarvúakat négy törzsre bonthatjuk : az elsőbe (*Dicerorhinus Gloger*) tartozik a *D. caucasicus-schleiermacheri*-ág, *tagicus-sansaniensis*-ág és maga az élő *sumatrensis-lasiotis*-csoport, a másik törzsbe (*Stephanorhinus* Kretzoi) sorolandó a *pikermiensis-orientalis*-csoport, az *etruscus*-csoport, (a *megarhinus-leptorhinus* ?) és a *kirchbergensis*-csoport, a harmadik törzsbe (*Procerorhinus* n. g.) a megnyúlt koponyájú, csontos orrsövényű, második (homlok-) orrszarvú (?) nélküli *hemitoechus*, végül a negyedik törzset (*Coelodonta* Bronn) egyedül a gyapjas orrszarvúak alkotják (*lenensis-antiquitatis*).

4. A görög, kisázsiai és délorosz *Hipparion*-faunák *Diceros pachygnathus*-a ősbibb jellegei ellenére is határozottan elütő törzsfejlődési irányba

miatt nem sorolható a mai afrikai *Diceros bicornis* fajjal egyazon nembe, hanem új nemzetség-nevet igényel (*Pliodiceros* n. g.).

5. A maraghai *Rhinoceros morgani* Me c q u e n e m, melyet R i n g s t r ö m *Iranotherium* néven az Elasmotheriidákhoz sorolt be, homlokegyenest eltérő koponya-alkata alapján nem tartozhat ebbe a csoportba, hanem önálló alcsalád (*Iranotheriinae* n. fam.) képviselőjének tekintendő. Egy másik, jóval öregebb (oligo-miocén) indiai faj, a *Teleoceras fatehjangense* P i l g r i m esetében nem állapítható meg, hogy ez a sokban az *Iranotherium*-hoz közel álló jellegzetes alak (*Indotherium* n. g.) az *Iranotheriinae*, vagy az *Elasmotheriinae* csoport egy ősbibb alakját képviseli-e. Míg az *Iranotheriinae* csoport eredete egyelőre nem tisztázható, az Elasmotheriidák őseit *Chilotherium*-szerű kezdetleges alakokban kereshetjük.

6. A valódi Rhinocerotinák körébe sorolt alakok közül a legtöbb alig néhány fogtöredéken alapszik, ezeket pontosabb nemzetség-határozásra nem használhatjuk, jó részük azonban amúgyis Indiában a *Rhinoceros*, a Szunda-szigeteken pedig a *Rhinoceros* és *Eurhinoceros* nem élő alakjaihoz kapcsolódik. A koponya-leletek alapján jobban ismert alakok közül a *Rh. sivalensis* és *palaieindicus* a *Rhinoceros* s. str.-hoz kapcsolódik, különösen az első, míg a kínai *Rhinoceros oweni* R i n g s t r ö m koponya-alkata alapján az alcsalád egyetlen pusztai életmódhoz alkalmazkodott, sok tekintetben elütő és *Procerorhinus* felé közeledő alakja (*Sinorhinus* n. g.).

(Készült a Magyar Nemzeti Múzeum Földtani és Óslénytani Osztályában).

A TIGRISGÖRÉNY, GÖRÉNY ÉS NYÉRC A MAGYAR PLEISZTOCÉNEN.

Irta: Dr. Kretzoi Miklós.

(A XXIII. táblával.)

Jégkorszaki görény-leleteink rendszertani helye több ponton még ma sincs tisztázva, sőt az utóbbi évek során a kérdés még tovább bonyolódott. Tekintve azt, hogy az utolsó időkben az összehasonlítás alapjául szolgáló ma élő alakok rendszertani megismerése sokat haladt, fosszilis anyagunk pedig olyan kiváló megtartású leletekkel gyarapodott, melyek a legaprólékosabb vizsgálatok számára is megfelelnek, szükségesnek tartom a kérdés mai állását röviden ismertetni.

I. Az élő görény-fajták.

Mielőtt rátérnék a jégkorszaki görényekre, röviden ki kell térnem a ma élő alakokra. Koponya-alkatásuk, főleg pedig méreteik miatt itt a görények (*Putorius*), tigrisgörények (*Vormela*) és nyércek (*Lutreola*) jönnek tekintetbe, míg a menyétek (*Mustela*) kicsiségük és erősen eltérő arányaik miatt már figyelmen kívül hagyhatók.